

Gerrit Jan aan 't Goor

Elburg 12 mei 1920 - Duitsland januari 1944

INLEIDING.

Gerrit Jan aan 't Goor was een gewone Nederlandse jonge man die in de oorlog in een concentratiekamp omkwam, zoals zoveel Nederlandse mannen en vrouwen. Hij was geen held, hij heeft geen verzetsdaden gepleegd en hij dook niet onder. Door de Arbeitseinsatz moest hij gaan werken in Duitsland en daar is hij gevlucht en vervolgens opgepakt.

Zijn broers en zusters hebben na de oorlog lang getracht te achterhalen wat er met hem gebeurd was. Van deze zoektocht is helaas weinig vastgelegd, en het zoeken staakte toen er in 1951 via het Nederlandse Rode Kruis bericht kwam dat moest worden aangenomen dat hij was omgekomen.

Inmiddels zijn al zijn broers en zusters overleden. Helaas hebben zij niets opgeschreven omtrent Gerrit Jan als persoon. Dat hoefde voor hen niet, zij kenden hem immers, men praatte over hem op verjaardagen etc. Maar ze hielden ook hun vragen: "Wat is er nu precies gebeurd?"

In 2013 werd een brief, verzonden door Gerrit Jan vanuit Buchenwald, anoniem te koop aangeboden door een verzamelaar van militaria. Volgens zeggen op een beurs gekocht, van wie werd niet medegedeeld. Deze gebeurtenis vormde de aanleiding om nogmaals, nu aan de hand van officiële documenten, te reconstrueren wat er met Gerrit Jan was gebeurd. In een uitgebreid familieverslag, inmiddels in kopie aanwezig in het e-depot van het NIOD, is deze zoektocht en de resultaten daarvan vastgelegd. In dit levensverhaal wordt een samenvatting gegeven van Gerrit Jan's leven.

JEUGD VAN GERRIT JAN

Gerrit Jan aan 't Goor werd geboren in Elburg op 12 mei 1920. Hij kwam uit een groot gezin met uiteindelijk negen kinderen, waarvan hij nummer zeven was. Zijn vader was eerst visser op de botter EB8 in Elburg, maar vanwege de armoede door de slechte visopbrengst werd hij fabrieksarbeider in de Zaanstreek. In Koog aan de Zaan woonde de familie aan 't Goor op hun botter terwijl de vader van Gerrit Jan olieperser bij Duyvis was. Na zes jaar verhuisde men naar een rijtjeshuis op Schiermonnikoog in Zaandam.

Gerrit Jan was drie jaar oud toen hij in 1923 in Koog aan de Zaan kwam te wonen. Het gezin was streng christelijk, vermoedelijk ging hij dus met zes jaar naar de christelijke school in de Stationsstraat in Koog aan de Zaan, dicht bij de ligplaats van de botter. Na zes jaar lager onderwijs, werd hij, net als zijn vader, fabrieksarbeider en ging werken als pakhuisknecht. In bijlage 1 staat een foto

1. Elisabeth, Eibertje en Gerrit Jan (v.l.n.r.) omstreeks 1934

waarop de jonge Gerrit Jan staat, met zijn oudere zuster Eibertje (1912) en zijn jongere zusje Elisabeth (1922).

Beide ouders van Gerrit Jan overleden jong, eerst zijn vader in 1935 en een jaar later zijn moeder. Het maakte de band tussen de negen kinderen sterker, ze waren op elkaar aangewezen. Gerrit Jan kreeg het armbestuur tot voogd en als toeziend voogd zijn oom, die in Zaandam woonde en eveneens Gerrit Jan aan 't Goor heette. Hij ging in 1936 inwonen bij zijn zuster Gerritje (1909). In 1939 werd hij gekeurd voor militaire dienst; hij werd buitengewoon dienstplichtig en krijgt vrijstelling wegens broederdienst van zijn broer Jacob (1914), zie bijlage 2.

11	13	1. aan 't Goor	1. Elburg	1. Jan	KBOG AAN DE ZAAK	1. fabrieksonderder	1. 1 m
X		2. Gerrit Jan	2. 12. Meijer	2. a. Visscher b. Grutje	KBOG AAN DE ZAAK	2. L.O. 6/7	632 mm.
				3. a.	2.		2. 60 kg.
				b.	3.		3. 3,8

1. 31 MAART 1939	1.	C. d. K. 17 200 88	1. a. Infanterie	1.		
2.	2.	4e Afd. No. 26/870 vrijgesteld broederdienst.	b. 11/11	2.		
3.	3.		2. a. Infanterie	3.		
4. GESCHIKT	4.		b. —	4.		
5.	5.					
6. <i>[Handwritten signature]</i>	6.					

B.D. a. 9. 9. 13/10

2. Kopie keuringsuitslag van Gerrit Jan.

Uit militieregister MRNHA00237000012; (linker en rechter bladzijde onder elkaar afgebeeld)

Uit het keuringsverslag blijkt dat hij, net als zijn vader, tener was: 1,63 m en hij weegt 60 kg. Volgens zijn oudere zuster Eibertje die vanaf haar elfde jaar thuis de huishouding moest verzorgen, had Gerrit Jan zwart haar en bruine ogen, als enige in het gezin. Het was een spontane, open jongen, "Gerrit Jan denkt niet na, hij doet!", zei Eibertje altijd.

3. Gerrit Jan en Jenny in Artis (l) en Bloemendaal (r) op 2 en 3 juni 1942.

In de toen nog koude winters ging hij kennelijk schaatsen want nog steeds is er een paar kunst-schaatsen van hem aanwezig. Hij had interesse in de moderne techniek en bezat een radio, een soort blikken trommel met een grote triode en afstemspoelen. In september 1939 gaat hij inwonen bij Eibertje die op dat moment hoogzwanger is van haar zoon Jan (die dit verslag schrijft). Zij moet haar gezin verhuizen in Zaandijk en haar echtgenoot Segert krijgt geen verlof, hij is gemobiliseerd en ligt bij Rotterdam. Gerrit Jan zal Eibertje geholpen hebben.

In 1941 is Gerrit Jan pakhuisnecht bij Simon de Wit. Hij heeft verkering met een meisje uit West-zaan, Jenny. Op foto's uit 1941 (bijlage 3) zie je een gelukkig jong stel dat uit gaat, eerst op maandag 2 juni een dagje naar Artis en de volgende dag naar Bloemendaal waar hij in een boom klimt om zijn vriendin te imponeren. Een gewoon gelukkig jong stel, oorlog of geen oorlog.

ARBEITSEINSATZ

Maar dan heeft de bezetter behoefte aan arbeiders en Gerrit Jan moet naar Duitsland. Op 23 oktober 1942 vertrekt hij naar het Gemeinschaftslager van de Dynamit A.G. Krümmel, Landstrasse, Blok 23/3, in Geesthacht a. d. Elbe om te werken in het kader van de Arbeitseinsatz. Kort voor zijn vertrek neemt hij zijn spaargeld op. (Omstreeks 1995 levert een neef het boekje in: Ongeveer 25 cent vanwege de opgelopen rente!)

Hij is niet lang in Geesthacht gebleven, maar vlucht, eind November 1942. Dat loopt slecht af en begin december wordt hij gearresteerd in Bentheim. Het later daarvan opgemaakte Gestapo rapport (bijlage 4) vermeldt dat hij zijn arbeidsplaats ongeoorloofd heeft verlaten.

1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20	
Name: (bei Frauen auch Geburtoname)										II										Wohnung: (Zeit der Eintragung eintragen)										Personalakte:									
aant G o o r																				9.1.43																			
Vorname:										Gerrit										Zaandyk/Holl.										Bildvermerk:									
Geburtsort u. -ort:										12.5.20 in Elburg																				Finger-Abdruck-Platte:									
Beruf:										Arbeiter																				Schriftprobe:									
Familienstand:										led.																													
Staatsangehörigkeit:										Holl.																													
Medi-Name:																																							
Medi-Adresse:																																							
Politische Einstellung:										Staatsangehörigkeit:										ref.																			
Datum der Ausfertigung										I P ab.										Sachverhalt										Staatopplysningstjenesten									
9.1.43										G.hatte seine Arbeitsstelle eigenmächtig verl., um illegal nach Holl. auszureisen. Er wurde festgenommen und dem AEL. Mülheim für 6 Wochen überstellt.										II E-4269/42																			
5.2.43										G. wurde auf Grund des Erl. des Chefs der Sipo.u.d. SD. vom AEL. dem KL. Buchenwald zugeführt.																													
																														G. St. Nr. 14									

4. Rapport van de Gestapo in Osnabrück

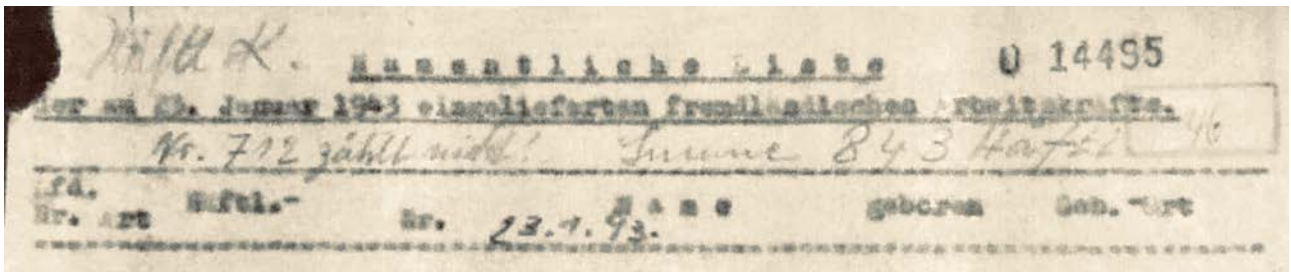
N.B. In deze en vele volgende bijlagen zijn de data vaak data van administratieve verwerking

Iets beviel hem daar niet, hij dacht niet na, hij ging naar huis, naar Jenny, zoals Eibertje later onderstelde. Als straf moest Gerrit Jan eerst zes weken naar het ArbeitsErziehungsLager in Mühlheim, en

daarna, op grond van de beslissing van de Chef van de Sicherheitspolizei en Sicherheitsdienst naar KL Buchenwald.

KL BUCHENWALD

Op 23 januari 1943 wordt Gerrit Jan in het concentratiekamp Buchenwald opgenomen (bijlage 5) Vanwege de vlucht van zijn werkplaats wordt hij ingeschreven met als (Haft)Art **ASR: Arbeits-ScheuReich**. Dat waren gevangenen die het slechtst behandeld werden door de SS-bewaking. Ze kregen een zwart teken op hun kleding en waren vaak doelwit van SS mishandeling.

210	ASR	Frans.	15105		21. 8.21	Greco Bayenne
211	Polio	Holl.	15115		10. 6.22	Seren
212	ASR	Holl.	15113	Goor, Gerrit Jan Aant	12. 5.20	Elburg
213	Polio	ASR	15099		19. 3.93	Taraspol
214	Polit.	Russe	10.2.15585		10. 5.25	Kler

<i>Namentliche Liste</i>							
Der am 23. Januar 1943 eingelieferten fremdländischen Arbeitskräfte							
<i>Nr. 712 zählt nicht!</i>				<i>Summe 843 Häftl</i>			
Lfd.nr	Art	Häftl.	Nr.	Name	geboren	Geb. Ort	
212	ASR	Holl.	15113	Goor, Gerrit Jan Aant	12. 5.20	Elburg	

5. Koptekst van de lijst met. 843 gevangenen die binnen kwamen op 23 januari 1943 en een stukje van pagina 4 waarop Gerrit Jan vermeld wordt (212) . Gerrit Jan is voortaan nummer 15113

In Buchenwald werden meerdere kaartsystemen aangelegd. De bijlage 6 toont als voorbeeld de kaart uit het "Effekten-Verzeichnis" kaarten systeem waarop de bezittingen van de binnen gekomen gevangen geregistreerd werden. Deze kleren werden apart bewaard in "Kleiderbündel" en zouden, bij verplaatsing naar een ander kamp worden meegestuurd. Dat is waarschijnlijk ook gebeurd, het stempel vermeldt 15.1.44 KL Lublin, de administratieve datum waarop Gerit Jan later naar Lublin op transport ging. Opvallend is dat hij geen "Wertsachen" meer had, die zullen in het AEL achter gebleven zijn!

Konzentrationslager Buchenwald
Gefangenen-Eigentumsverwaltung

Häftl.-Nr. 1513

Effekten-Verzeichnis

den Holländer Häftling Gerrit vant G o o r

geb. am 12.5.1920 zu Elwurg Singel. am: 23.1.1943

☒ Hut / Mütze ☒ Paar Schuhe / Stiefel ☐ " Strümpfe ☐ " Socken ☒ Mantel, Sommer / Winter ☒ Rock / Kittel ☐ Hose ☐ Weste ☒ Pullover / Stricko. ☒ Hemd ☐ Unterhose ☒ Kragen	☒ Binder ☒ Halstuch / Schal ☐ Paar Handschuhe ☐ Arbeitsanzug ☐ Handtuch ☐ Manschetten-Knöpfe ☐ Brieftasche m. Papier. ☐ Int.-Vers.-Karte ☐ Arbeitsbuch ☐ Wehrpaß ☐ Ausschließungsschein ☐ Drebbleistift	☐ Füllhalter ☒ Schlüssel 15.1.44 ☐ Feuerzeug ☐ Rasierzeug ☐ Aktentasche ☐ Koffer ☐ Paket ☐ Verschiedenes:	<p style="text-align: center;">K L Lublin</p> <p>Wertfachen:</p> ☐ Taschenuhr, gelb/weiß mit Kette, gelb / weiß ☐ Armbuhr., gelb/weiß mit Lederband / Metallband ☐ Ehe-, Siegel-Ring, gelb / weiß mit Stein
--	--	---	--

erkenne vorstehende Eintragungen als richtig an:

R. L. Bu.

Für die Richtigkeit:
Gefangenen-Eigentumsverwaltung

den 9/5/43 (Unterschrift des Häftlings)

I. T. S. FOTO No. 236

Bemerkungen:

K. L. B. C. / 1187

6. Bezittingen van Gerrit Jan bij aankomst in Buchenwald

BRIEF UIT BUCHENWALD

Op 9 mei 1943 stuurt Gerrit Jan voor het eerst uit Buchenwald een brief naar huis, naar zijn zuster Eibertje en zwager Segert Greve in Zaandijk, waar hij inwoonde voor hij naar Duitsland vertrok.

Beste familie en lieve Jenny,

Na lange tijd ben ik nu in de gelegenheid om aan jullie een brief te schrijven. Jullie zullen wel heel blij zijn iets van mij te horen. Ik ben nog goed gezond en hoop dat voor jullie allen hetzelfde geldt. Pakketjes met levensmiddelen in een onbepaalde hoeveelheid mogen jullie vaker per maand sturen. Per maand mag ik 30 RM (ReichsMark) ontvangen. Er mag niets via sneldienst of aangetekend gestuurd worden. Hopelijk zullen jullie sterk aan mij denken. Sturen jullie mij zo snel mogelijk een paar kousen. Ik stop nu, groet iedereen en in het bijzonder Jenny van mij en tot spoedig weerziens.

G.J. aan 't Goor

Gerrit Jan laat zijn familie weten waar hij is, vraagt om kousen en geeft aan dat pakketjes welkom zijn. Tot die tijd zal zijn familie niet hebben geweten dat hij in Buchenwald verbleef. Hij vermeldt niets van zijn vlucht en arrestatie, dat zou niet door de censuur gekomen zijn. De familie stuurde hem eerder pakketjes en brieven, maar die zijn naar Geesthacht (D.A.G. Krümmel) verstuurd. Na de oorlog bleek dat die pakketjes werden opgevangen door zijn ex-voogd die bij dezelfde fabriek werkte en dezelfde naam droeg.

Liebe Familie und liebe Jening
 Nach langer Zeit komm ich jetzt in
 die Gelegenheit ihnen einen Brief
 zu schreiben. Ihr werdet wohl froh
 sein, etwas von mir zu hören. Ich
 bin noch gut gesund und hoffe
 von euch allen dasselbe. Pakete
 mit Lebensmitteln in unbeschränk-
 ter Maße dürft ihr mehrmals im
 Monat schicken. Nämlich darf ich
 30 RM empfangen. Durch Eile^{te} oder
 Einschreiben darf nichts geschickt.
 Hoffentlich werdet ihr gut an

Nur für Juden befähigt!

Mich denken. Schickt ihr mir baldigst
 ein paar Krümpe. Ich endige
 jetzt und grüß alle und ins
 besonders Jening von mir und
 auf baldiges Wiedersehen

1943

G. J. Gerrit Jan Goo.

Nur für Juden befähigt!

Konzentrationslager
 Weimar-Buchenwald

9. 5. 1943

Wichtig aus der Lagerleitung:
 Jeder Gefangene darf im Monat 2 Pakete empfangen und auch abschicken. Die Pakete an die
 Angehörigen müssen gut verpackt und mit Klebeband versehen sein. Unverpackte und leicht zerbrechliche Pakete
 dürfen nicht verschickt werden und werden verworfen. Pakete dürfen nur in Größe von 30 x 20 x 10 cm
 in Größe einschicken. Der Inhalt ist nur 4 Pfd. (1,8 kg) schwer. In 1 Woche dürfen nur
 2 Pakete in je 10 Pfd. verschickt werden. Nicht mehr als 1000 g und unentgeltlich bei Befreiung
 Nicht über 100 g als Wertgegenstände. Wertgegenstände werden nicht empfangen
 werden. Wertgegenstände sind zu erklären, wenn diese bei der Befreiung erfolgen. Wertgegenstände auf dem
 Lager sind zu erklären. Die Lagerleitung ist verpflichtet, die Lagerleitung zu informieren. Die Lagerleitung
 ist verpflichtet, die Lagerleitung zu informieren. Die Lagerleitung ist verpflichtet, die Lagerleitung zu informieren.
 Die Lagerleitung ist verpflichtet, die Lagerleitung zu informieren. Die Lagerleitung ist verpflichtet, die Lagerleitung zu informieren.

Einige andere Details:
 Gefangener:
 Gerrit Jan Goo
 Nr. 15113
 Alter 60
 Konzentrationslager
 Weimar-Buchenwald

4184
 Fam. J. Goo
 Quirweg 37
 Laandijk (N.H.)
 Holland

Nur für Juden befähigt!

Raum für Poststempel: Kontroll- des Blockführers:

21

7. De enige brief die Gerrit Jan uit Buchenwald verstuurde.

De brief is in het Duits, dit was verplicht vanwege de censuur. Het handschrift is van iemand anders, vermoedelijk een medekampbewoner die de Duitse taal beter beheerste dan Gerrit Jan. De handtekening is wel zijn eigen handtekening. Blok 60 is de barak waarin hij ondergebracht was.

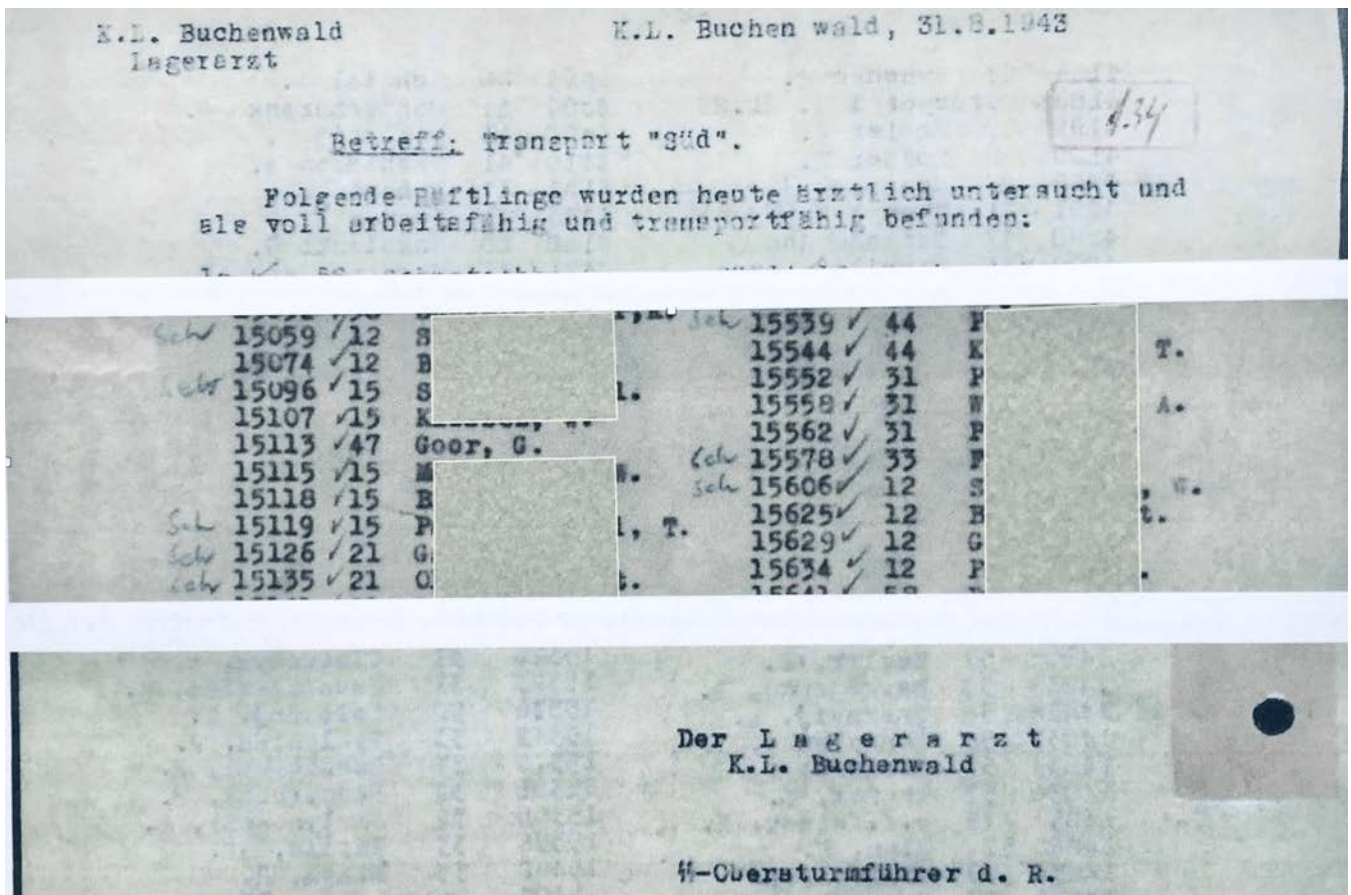
Het blauwe stempel is van de censor, elke brief werd gecensureerd, dat betekent dus dat er geen essentiële of slechte berichten in kunnen staan. Wat de andere leesbare handgeschreven getallen en krabbels betekenen is onduidelijk. Zo staat er in rood 41 43 44 en 21.

Op de twee over elkaar geplaatste stempels op de brief is nog *Kommando* te lezen. Buchenwald was een werkkamp, de gevangenen werkten op diverse plaatsen in groepen die *Kommando's* werden genoemd. Helaas ontbreekt de rest van het stempel, anders was misschien te achterhalen waar- en waaraan hij op dat moment moest werken.

De rode tekst op de briefomslag bevat regels voor het versturen en ontvangen van post:

Uittreksel uit het kampreglement:

Iedere gevangene mag 1 brief of 1 briefkaart per maand ontvangen en ook versturen. De brieven aan de gevangenen moeten goed leesbaar en met inkt zijn geschreven. Onoverzichtelijke en slecht leesbare brieven kunnen niet gecensureerd worden en worden vernietigd. Brieven mogen maar 15 regels per kant en kaarten hoogstens 10 regels bevatten. Toegelaten is maar 1 envelop van normale grootte (14-20 cm). In 1 brief mogen maar 5 postzegels van 12 Rpf (Reichspfennig) toegevoegd worden. Alle andere zaken zijn verboden en worden in beslag genomen. Foto's mogen niet gebruikt worden als postkaart. Pakketjes met dergelijke inhoud mogen niet ontvangen worden. Geldzendingen zijn toelaatbaar maar moeten via Postwissel verstuurd worden. Mededelingen op de postwissels-afschriften zijn verboden. In het kamp kan alles gekocht worden. Nationaal socialistische kranten zijn toegestaan, maar moeten door de gevangene zelf via het postbureau van het concentratiekamp besteld worden. De dag van vrijlating kan nog niet aangegeven worden. Bezoeken aan het kamp zijn verboden. Aanvragen zijn zinloos.

8. Alle 1000 gevangenen worden goedgekeurd voor "Transport Süd"

KEURING EN VERHUIZING

Uit het “Verlegungen” register uit Buchenwald (niet getoond) blijkt dat Gerrit Jan op 22 juli 1943 bij een interne verhuizing, waarbij hij van Block 60 naar Block 47 gaat, in de Krankenbau (soort ziekenboeg) ligt. Wat hij heeft is niet bekend. Maar hij herstelt kennelijk, want bij een volgende interne verhuizing, op 31 augustus 1943, ligt hij daar niet meer. Volgens de administratie gaat hij dan naar Block 49. Of die verhuizing is doorgedaan is onzeker. Immers eveneens op 31 augustus wordt in de administratie opgenomen dat de Lagerartz Gerrit Jan (uit Blok 47), samen met zo'n 1000 andere gevangenen, “onderzocht” heeft. Die worden allen “voll arbeitsfähig und transportfähig” beoordeeld. (bijlage 8)

Op dit keuringsverslag wordt vermeldt dat de gevangenen worden goedgekeurd voor “Transport Süd”. Wat dat transport betrof wordt niet vermeld, maar op 2 september wordt er in Buchenwald weer een transportlijst uitgetikt, nu van ongeveer 300 gevangenen waar Gerrit Jan bij is. Dit transport gaat naar het nieuwe Aussenkommando “Dora” (Bijlage 9). Wellicht was “Süd” een codenaam voor het, op dat moment strict geheime, “Dora”.

AUSSENKOMMANDO DORA

De aanleiding voor het oprichten van het AussenKommando Dora is dat Engelse vliegtuigen begin augustus 1943 bombardementen uitvoeren op de fabriek in Peenemünde waar de V1 en V2 raketten worden ontwikkeld. De top van de SS besluit daarom dat er een nieuwe fabriek *ondergronds* gebouwd moet worden. Half augustus 1943 wordt hiervoor een kalksteenberg in Kohlstein bij Weimar

K.L. Buchenwald, den 2. September 1943.

Transport Dora 47

Lfd. Nr.	Häftlinge- Art +	Nr.	Block	Name	geboren
----------	---------------------	-----	-------	------	---------

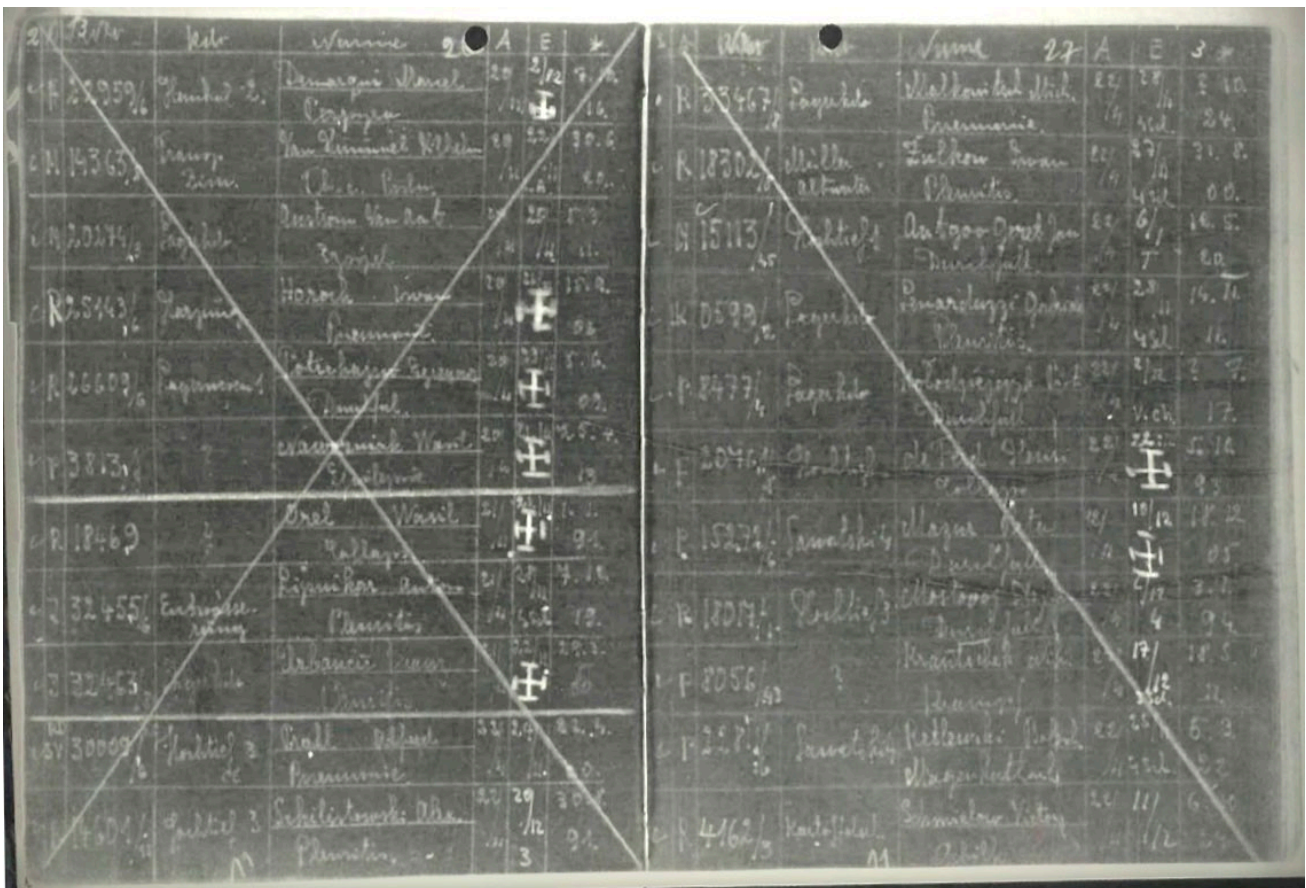
- 6 - 22

251	Pole	✓ 4364	15	Gle	10. 7.13
252	Pole	7039	21	Gle	5. 11. 21
253	Pole	✓ 11889	37	Gee	15. 3. 07
254	Polit.	✓ 14922	57	Ged	24. 4. 01 ^{Fr 23/12}
255	Pole	✓ 7516	15	Gol	8. 1. 19
256	Pole	9892	✓ 33	Gol	11. 12. 22
257	Polit. R.	8935	✓ 25	Gol	24. 4. 23 ^{26/10}
258	Pole	✓ 12316	37	Gol	20. 7. 06
259	Polit. R.	11916	✓ 11	Gol	7. 1. 23
260	ASR	15113	✓ 49	saant Goor, Gerrit Jan	12. 5. 20
261	Polit. R.	6054	✓ 11	Gentscharenko, Alved	12. 2. 21

9. Gerrit Jan is nummer 260 van de groep van 300 gevangenen die op transport naar Dora gaan

uitgekozen en vanaf 28 augustus arriveren daar voor het eerst gevangenen die de fabriek moeten bouwen. Gerrit Jan behoorde dus tot de gevangenen die in de eerste week van het bestaan van het nieuwe kamp werden overgebracht (bijlage 9). Dat was een verschrikkelijk lot: Er waren geen barakken, geen toiletten, geen wasruimtes en slaapvoorzieningen. De gevangenen gingen bij aankomst de berg in en kwamen er niet meer uit, ook niet om te slapen. Iedereen lag in de koude, vochtige berg zonder voorzieningen. Binnen moesten ze ruimtes uithakken, onder afgrijselijke toestanden met zeer slechte voeding in een rooster van twaalf uur op, twaalf uur af. Eerst later werden er barakken buiten de berg gemaakt. Veel gevangenen overleden, ze werden met vrachtauto's naar Buchenwald terug gebracht om te worden gecremeerd, daar arriveerden ze wit van het kalkstof. Gerrit Jan werd in Kommando "Hochtief" geplaatst, een bouwfirmam die voor de nazi's werkte.

Op 22 november wordt Gerrit Jan opgenomen in de "Krankenbau" (Bijlage 10a en b).

10 a. Pagina uit het ziekenregister van Aussenkommando Dora.

Gerrit Jan staat vermeld op de derde regel van het rechterblad. Hij is met diarree opgenomen op 22 november 1943 en wordt op 6 januari 1944 ontslagen, met de vermelding T(ransport).

L	?	KDO	Name	A	E	*
N	15113/45	Hochtief	aan 't Goor Gerrit Jan	22/11	6/1	12.5.
			Durchfall		T	20

10 b, Transcriptie van tekst en kopjes van de regel betreffende G. J. in het ziekenregister .

De officiële reden van opname was “Durchfall”, diarree, maar vermoedelijk was er veel meer aan de hand: Volledige uitputting en verzwakking door het slechte eten en de onmenselijke werkomstandigheden en behandeling in de berg.

Op 6 januari 1944 vermeldt het ziekenrapport een “T” in Gerrit Jan’s status: Hij werd op transport gesteld. De reden was dat bij de bouw betrokken firma’s hadden geklaagd dat zij moesten betalen voor arbeiders die eigenlijk niet konden werken. De SS besloot toen deze arbeiders af te voeren. Samen met zo’n duizend “arbeitsunfähige” gevangenen, vertrok Gerrit Jan met het eerste, van in totaal drie transporten, op 6 januari 1944 vanuit Dora met de trein naar concentratiekamp Majdanek bij Lublin. (bijlage 11).

Transportliste

Lfd. Nr.	Haft-art	Hft. Nr.	Name	Geburtsdatum
234.	Polit. E	25824 ✓	Sont	28.5.00.
235.	Polit.	11509 ✓	Sont	7.-.28.
236.	ASR	15111 ✓	Sont Gerrit	12.5.20.
237.	Polit. E	21111 ✓	Sont	27.9.03.

11. Koptekst en uitsnede uit de originele lijst van Arbeitsunfähigen die op 6 januari 1944 vanuit Dora op transport naar Lublin gingen. Gerrit Jan is nr. 236 op deze transportlijst.

De omstandigheden van het transport waren zodanig slecht dat slechts zeer weinigen levend aankwamen, om direct daarna te worden vernietigd ,of, bij de laatste transporten, doorgestuurd te worden naar Auschwitz of Bergen-Belsen. Of Gerrit Jan nog leefde bij aankomst staat niet vast, maar lijkt onwaarschijnlijk gezien het feit dat hij al lang ziek was. Gerrit Jan’s vermoedelijke sterfdatum ligt dan dus tussen 6 en 9 januari 1944.

Uiteraard werd dit transport door de administratie van Dora doorgegeven aan de administratie in KL Buchenwald waar Dora onder viel. Op 17 januari 1944 wordt de lijst in Buchenwald uitgetypt (bijlage 12).

In de koptekst van deze bijlage staan twee potloodaantekeningen: Abgesetzt am 15.1.1944 en abgef. of abgef. 15.1.44. De eerdere interpretatie was dat de trein vertrok op de 15e en de lijst wordt uitgetypt op de 17e. De 15e was vermoedelijk echter de datum waarop de gegevens in Buchenwald arriveerden uit het 90 km verderop gelegen Dora, en daarna werden uitgetypt op de 17e. In Buchenwald werd wel de 15e als transportdatum gehanteerd. (zie ook bijl. 13).

Buchenwald, den 17. Jan. 1944

Vom Kommando DORA
Transport LUBLIN

abgef. 15.1.44

335	26254	17. 4.19	389	11372	22. 6.04
336	25824	28. 5.00	386	18642	22. 6.04
337	11909	- .24	387	18184	30. 6.90
338	15113	12. 5.20	388	32407	18. 6.09
339	8131	27. 9.03	389	19746	14. 4.02
40	26246	2. 6.16	390	18732	5.12.87
41	33327	26. 5.07	391	27030	22. 1.93
42	45909	22. 3.15	392	20646	2. 1.22

12. Transportlijst uitgetypt op de administratie van Buchenwald, op 17. Jan. 1944. Gerrit Jan is nummer 338 van in totaal 996 gevangenen. In de potloodaantekeningen in de koptekst, staat Abgesetzt am 15.1.44 en ook in kleinere letters abgef. 15.1.44

Er werd nog iets getransporteerd: Het geld waar de gevangenen nog recht op hadden werd pas veel later overgemaakt vanuit Buchenwald naar Lublin. Het blijkt dat Gerrit Jan nog recht had op 18 RM! (bijlage 13).

Waffen - 44 Weimar-Buchenwald, den 44

Konzentrationslager Buchenwald
Verwaltung
Az.: V 5 14/4/295/468u.a./Be.

Betr. : Überweisung von Eigengeldern der in Sammeltransporten am 15.1. ,
26. 1. , und am 6.2.44 von hier nach dort überstellten Häftlinge.

Bezug : Ohne
Anlage : Ohne

An die
Verwaltung des Konzentrationslagers
L u b l i n / Generalgouvernement

Mit gleicher Post werden für die nachfolgend aufgeführten Häftlinge die
angeführten Beträge über Reichsbankgirokonto überwiesen.

Transport vom 15.1.44

Lfd. Häftl.	Nr.:	Name:	Vorname:	geboren:	Betrag:
	Nr.:				RM

7	10983		Felix	19.11.21	100.—
8	12869		Leonhard	16.12.87	6.—
9	12968		Grigorij	- .13	11.85
20	13160		Philipp	3. 1.09	25.—
1	14116		Francis	10. 4.22	30.—
2	14288		Jan	24.12.17	120.—
3	14768		Josef	- . 4.94	1.—
4	15113	Goor	Gerrit	15. 5.20	18.—
5	15313		Times	5. 8.21	7.—
6	15711		Kazimierz	1. 3.23	30.—
7	15747		Jan	11.11.11	9.—
8	15820		Anton	17. 1.15	50.—

13. Gerrit Jan had nog recht op 18 RM!

FAMILIE IN HOLLAND

Zowel bij DAG Krümmel als Buchenwald hield Gerrit Jan contact met zijn familie via berichten naar en van zijn zuster Eibertje. Berichten en brieven van Gerrit Jan werden door Eibertje naar alle familieleden en zijn vriendin Jenny verspreid. Zij verstuurde ook pakketjes met etenswaar en kleding. Hoeveel brieven in totaal zijn verzonden door Gerrit Jan, is niet meer te achterhalen, maar vermoedelijk kwam vanuit Buchenwald slechts de ene brief in bijlage 9.

Na de oorlog vroeg de familie van Gerrit Jan aan vele ex-gevangenen en dwangarbeiders die terug kwamen uit Duitsland, of zij iets van hem hadden gehoord. Eibertje coördineerde het zoeken. Haar man Segert kwam terug uit krijgsgevangenschap, maar met het verstrijken der maanden werd steeds duidelijker dat Gerrit Jan overleden was. In juli 1947 schreef Eibertje een brief naar het Nederlandse Rode Kruis en vroeg om inlichtingen. Het Rode Kruis antwoordde in 1951 dat Gerrit Jan was overleden in Lublin, niet eerder dan 17-1-1944 en niet later dan 1-8-44 (bijlage 14).

E 60630
11/10/51

fam. C. Groene - aan 't Groen
Gruisweg 37
Laarwijk.

Tot mijn leedwezen rust op mij de plicht U mede te delen, zij het mogelijk ten overvloede, dat op grond van tijdens een onderzoek bekend geworden feiten en omstandigheden moet worden aangenomen, dat

Gerrit Jan aan 't Groen
geboren 12 mei 1914, Elburg
is overleden
te Lublin, niet eerder dan
17.1.44, doch niet later dan 1.8.44

Officiële gegevens over dit overlijden zijn bij het onderzoek nergens gevonden en het is niet waarschijnlijk te achten, dat zodanige gegevens later alsnog ergens zullen worden aangetroffen. Namens het Nederlandsche Rode Kruis moge ik U hierbij tevens de deelneming betuigen met dit voor de nabestaanden zo smartelijk verlies.

De Directeur,

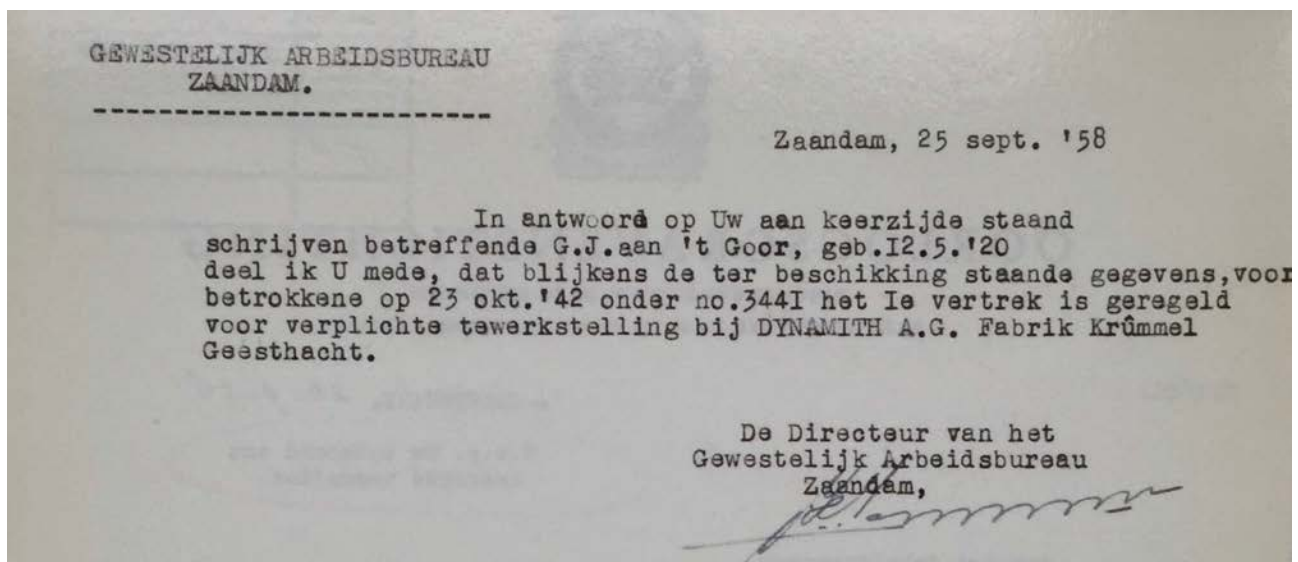
No.57a J. van de Vosse.

14. Het Nederlandsche Rode Kruis deelt op 11 oktober 1951 mede dat Gerrit Jan is overleden.

Deze marge veroorzaakte veel onzekerheid bij de familie. Gerrit Jan's jongste zus Elisabeth (zie bijlage 1), die na het vertrek van Gerrit Jan bij Eibertje kwam inwonen, liet 50 jaar na de oorlog een nicht nogmaals navraag doen bij het NIOD en het Rode Kruis. De verkregen informatie bevestigde het eerdere bericht, maar voegde er aan toe dat de marge veroorzaakt werd doordat de oorlogsgra-

venstichting had gemeld dat Gerrit Jan was overleden tussen 17 januari en 1 augustus en wellicht nog was gezien op 1 augustus 1944 in Majdanek. Van wie deze informatie kwam is nog onduidelijk. Daarna heeft de familie niet meer gezocht, totdat in 2013 de brief van Gerrit Jan, verstuurd uit Buchenwald, anoniem te koop werd aangeboden. Hoe de brief op de markt is gekomen blijft een raadsel. De brief is gekocht door Eibertje's zoon Jan en vervolgens leidde dat tot een hernieuwde zoektocht, nu naar de originele documenten. Met behulp van de International Tracing Service, de Oorlogsgravenstichting en Stiftung Gedenkstätten Buchenwald und Mittelbau-Dora werden veel documenten gevonden die in een familieverslag gebundeld zijn, te vinden in het e-depot van het NIOD. Wonder boven wonder werden in 2018 geheel vergeten fotos van Gerrit Jan en Jenny teruggevonden.

Uit archiefstukken van de Oorlogsgravenstichting verkregen in 2019 blijkt dat deze stichting in de periode 1957-1959 getracht heeft te achterhalen of Gerrit Jan vrijwillig of gedwongen naar Duitsland is vertrokken. Bij dit onderzoek is gebleken dat zijn tewerkstelling en vertrek werd "geregeld" door het arbeidsbureau in Zaandam (bijlage 15).

Bijlage 15. Het gewestelijk arbeidsbureau deelt aan de Oorlogsgravenstichting mede dat het vertrek van Gerrit Jan door hen geregeld werd voor verplichte tewerkstelling.

Na ontvangst informeert de Oorlogsgravenstichting bij zijn zuster Eibertje wat bij hen bekend is. Het toegezonden vragenformulier wordt namens haar ingevuld door haar echtgenoot Segert Greve, waarschijnlijk omdat Eibertje niets meer over oorlog wilde horen, ze heeft het verdriet nooit verwerkt. Opvallend is dat op dat formulier wordt ingevuld dat Gerrit Jan is overleden tussen 5 januari 1944 en April 1944 (dus niet augustus), niet eerder dan 17 januari, te Lublin, Polen.

CONCLUSIE

De eindconclusie is dat Gerrit Jan aan 't Goor vermoedelijk is omgekomen tussen 6 januari 1944 en ongeveer 9 januari 1944. Helaas is de administratie van kamp Lublin niet beschikbaar. Voorzover die nog niet vernietigd was, is die meegenomen door het Russische leger dat het kamp op 24 juli 1944 bevrijdde.

Jan Greve, Oldenzaal, 31 januari 2019.

DANKBETUIGING

Dank aan:

Het Neederlandsche Roode Kruis; Het Nederlands Instituut voor OorlogsDocumentatie; De International Tracing Service; Stiftung Gedenkstätten Buchenwald und Mittelbau-Dora; Vrijwilligers van de Oorlogsgravenstichting, m.n. J. van Zijderveld en M. van der Sluijs.

Achtergronden zijn te vinden in:

Janine Ullrich; *Zwangsarbeiter und Kriegsgefangenen in Geesthacht 1939-1945*, 2001 Lit.Verlag Münster, ISBN 3-82585730-1

J Grützbauch, R. Heubaum, J. Wagner; *Konzentrationslager Mittelbau-Dora 1943-1945, Begleitband zur Ständigen Ausstellung in der KZ-Gedenkstätte Mittelbau-Dora*, 2007 Jens-Christian Wagner, ISBN 978-3-8353-0118-4